

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

София 1051, ул. "Триадница" № 2

тел. 933 90 11; факс: 980 24 15
www.sacp.government.bg
e-mail: sacp@sacp.government.bg

Изх. № 48-05-14
София 07.03 2016 г.

СТАНОВИЩЕ

Относно: Он-лайн сексуалните престъпления срещу деца.

С развитието на технологиите става все по-лесно за хората да общуват и обменят файлове помежду си. Децата по природа са любопитни и се опитват да научат, колкото се може повече информация за средата, в която живеят. Компютрите им предоставят възможността да навлязат в един нов свят без държавни граници, където могат да общуват с хора от всяко кътче на планетата, без да се притесняват от телефонни сметки. Постепенно децата започват да отделят все повече време пред компютъра, което може да окаже негативно влияние върху тяхното развитие. Родителите работят през деня и децата остават без надзор вкъщи или в компютърните зали, когато не ходят на училище. Самите родители като деца не са ползвали интернет и затова нямат знанието за всички възможни рискове. Самите технологии се развиват твърде бързо и често децата са запознати доста по-добре от родителите си с тяхното използване.

Изследване на Европол отбелязва една обща тенденция - постоянно нарастване на случаите на онлайн престъпления, в резултат от повишението и широкото използване на и достъп до Интернет и технологиите. В същото време има идентифициран растеж и в специфични области в тази обща тенденция, като например:

- онлайн сприятеляване и склоняване (груминг), включително сексуално изнудване;
- лайв стрийминг на сексуална злоупотреба с деца (излъчване в реално време);
- разпространението на самостоятелно генерирани сексуални материали в социалните медии. Децата стават все по-дръзки по отношение на самостоятелно генерирани сексуални материали, като често не са сами в това.

Друга тенденция е повишаването на използване на социални мрежи за сексуална експлоатация на деца. Това използване е преди всичко да се създадат първоначални контакти с потенциални жертви, което е последвано от виртуални "Лице в лице" разговори със сексуални намерения. Следва да се отбележи, че Фейсбук не е основната мрежа, чрез която стават запознанствата. Много често децата имат профил във ФБ, но роднините му са част от приятелския кръг. Поради това децата използват различни други социални мрежи като Snapchat, Instagram, Viber и т.н. Друго изследване показва, че социалните мрежи, особено Twitter се използва и като средство за разкриване на сексуално насилие над деца.

Когато има предприети насилствени техники за груминг има тенденция към все по-крайни, насилствени, садистични или унизителни искания от страна на извършителите.

Повишаването на Интернет покритие в развиващите се страни също повлиява на онлайн сексуалните посегателства срещу деца в европейските страни. Интересното е, че това има отражение както в средата на жертвата, така и на извършителя. В крайна сметка това води до увеличение на лайв стрийминг на сексуална злоупотреба с деца, като извършителят може да се намира както в страната, в която е жертвата, така и на хиляди километри от нея. Лайв-стриймингът се използва както са търговски цели (за което допринася високото заплащане в развиващите се страни), така и за лична употреба. Често в случаите на нетърговски стрийминг на злоупотреба с дете е между членовете на затворена мрежа.

Он-лайн средата, в която най-често се случва сексуалното посегателство, е (P2P). Въпреки че някои специалисти описват материалите, които се споделят там като известни и често датирани, P2P е важна част от възможните пътища на нарушителите, от отворено търсене с помощта на търсачките, чрез обмен в свободния интернет до скритите услуги в Darknet¹. P2P случаите все още представляват значителна част от разследванията, провеждани от специализирани звена. По-малко престъпни дейности са включени в Deep Web² и Darknet, но и това е очевидна тенденция.

Една от най-очевидните тенденции е съхранение на порнографските материали в трета страна. Тя представя допълнително предизвикателство за успешната борба на онлайн разпространението на порнографски материали. Правонарушители продължават да злоупотребяват със законни възможности за хостинг и да съхраняват и разпространяват незаконно съдържание.

Специално внимание е необходимо да се отдели и на 'Cyberlocker' (Кибершкафове) - като он-лайн услуга на трета страна, която предоставя пространство за съхранение на файлове и услуги за споделяне на различни видове мултимедийни файлове и данни, включително услуга, която изисква премиум сметка за изтегляне по-бързо, или едновременно. Такива услуги се наричат също "one-click hosters". Анализ на G2 Web показва, че 25% от кибершкафовете съдържат порнографски материали и твърде често за премиум достъп до тях е необходимо заплащане (възможно е заплащането да е чрез споделяне на друг порнографски материал).

Има обща низходяща тенденция в броя на специализирани уебсайтове с плащане, което се дължи на преминаването от плащания с традиционните кредитни карти към тези, които предлагат най-голяма анонимност, а именно алтернативни възможности за плащане, включително виртуална валута (напр. биткойн).

Секстингът, както е по-известно разпространението на самостоятелно генерирани сексуални материали в социалните медии, е друг феномен. Обикновено това са материали, предназначени за определен потребител, и веднъж качени в Интернет, те се разпространяват изключително бързо и достигат голям брой хора. Изследване на такива самостоятелно генерирани материали в Интернет показва:

- 17,5% от съдържанието изобразяващо деца на възраст 15 години или по-млади, а 42,9% от тях са оценени като изобразяващи деца на 10 години и по-млади;
- 85,9% от съдържанието, изобразяващо деца на възраст от 15 години или по-млади, е създаден с помощта на уебкамера;
- 93,1% от съдържанието, изобразяваща децата на възраст от 15 години или по-млади, са момичета;

¹ Колекция от мрежи и техники за споделяне на електронно съдържание. Даркнет не е отделна физическа мрежа, а приложение и протокол, използвани от съществуващите мрежи. Примери за Darknet са P2P споделянето на файлове, копирането на CD and DVD и споделянето на ключ или парола през електронна поща или нюзгрупа.

² Съдържание на световната мрежа, което не е част от повърхностното съдържание.

- 89,9% от общия обем на изображения и клиповете - част от проучването, са били свалени от първоначалното местоположение на качване и са били преразпределени на трета страна.

Една част от тези материали се използват за тормоз между самите връстници, но по-голяма част от тях се използват за груминг и за сексуално изнудване.

Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (Конвенцията Ланзароте) е първото международно споразумение, което криминализира он-лайн сексуалните престъпления срещу деца чрез нейните членове 20 и 23:

Член 20 — Престъпления, свързани с детската порнография

1 Всяка страна предприема необходимите законодателни или други мерки, за да гарантира, че следните умишлени деяния, когато са осъществени без право, представляват престъпление:

- А) производство на детска порнография;
- Б) предлагане или предоставяне на разположение на детска порнография;
- В) разпространяване или предаване на детска порнография;
- Г) снабдяване с детска порнография за собствени цели или за друго лице;
- Д) притежаване на детска порнография;
- Е) съзнателно получаване на достъп чрез информационни и комуникационни технологии до детска порнография.

2 За целите на настоящия член изразът „детска порнография“ означава всеки материал, който визуално изобразява дете, участващо в реално или имитирано очевидно сексуално поведение, или всяко изображение на половите органи на дете за изначално сексуални цели.

3 Всяка страна може да си запази правото да не прилага изцяло или частично параграф 1.а и 1.д към производството и притежаването на порнографски материали:

- които се състоят изключително от симулирани изображения или реалистични образи на несъществуващо дете;
- с участието на деца, които са навършили определената в изпълнение на член 18, параграф 2 възраст, когато тези образи са произвеждани и притежавани от тях с тяхно съгласие и единствено за собствените им лични нужди.

4 Всяка страна може да си запази правото да не прилага изцяло или частично параграф 1.е.

Член 23 - Съблазняване на деца за сексуални цели (Грумнинг)

Всяка страна предприема необходимите законодателни или други мерки за инкриминиране на умишлено предложение, отправено чрез информационни или комуникационни технологии от пълнолетно лице, за среща с дете, което не е достигнало определената в приложение на член 18, параграф 2 възраст, за целите на извършване срещу него на някое от престъпленията, установени в съответствие с член 18, параграф 1.а, или с член 20, параграф 1.а, когато това предлагане е последвано от материализирани действия, водещи до такава среща.

Уточняващото обстоятелство в чл. 23, което представлява конститутивен елемент на състава на престъплението: „когато това предлагане е последвано от материализирани действия, водещи до такава среща.“, всъщност не криминализира актове, които имат изключително вредно въздействие срещу децата, но остават он-лайн, т.е. няма извършен материален акт – например покана за реална среща.

Ето защо през юни 2015 Комитетът Ланзароте прие мнение по чл. 23 - груминг. В него се казва, че общият феномен на онлайн груминга се развива успоредно с информационните и комуникационни технологии. По тази причина неговото разбиране не трябва да се ограничи до начина по който онлайн груминга е извършван, когато е изготвена Конвенцията, но трябва да се разбира и да се справяме с него според това как той се извършва днес и може да бъде извършван утре. Тъй като не е възможно даването на статично определение на онлайн груминга, страните трябва да обмислят

разширяване на криминализирането и в случаите, когато сексуалната злоупотреба не е резултат от среща лице в лице, а е извършена онлайн. В тази връзка с транспонирането на Директивата 2011/92/ЕС в българското законодателство, това предизвикателство е преодоляно. Отговорността за разследване и наказателно преследване на онлайн груминга следва да остане в правоприлагащите органи и системата на наказателното правораздаване. Когато е уместно, помощ може да бъде поискано от специализирани неправителствени организации, но нито те, нито обществеността следва се превърнат де факто в агенция по правоприлагането. В това отношение държавите трябва, без да се засяга националното законодателство, да се уверят, че да се представя публично информация за вероятен извършител на сексуални престъпления, не е разрешено. За да може разследването и преследването на онлайн груминга да бъде ефективно, има голяма необходимост да се гарантира, че има обучения и ресурси, отделени за всички органи, отговорни за разследването на случаи. Гражданското общество също играе ключова роля в защитата на децата и младите хора, които са били жертви на сексуално насилие и експлоатация. Ето защо, адекватни средства също така трябва да бъдат разпределени и на тях. Децата трябва да имат правото да се ползват от предимствата на информация и комуникационни технологии. Те трябва да се обучени за рисковете и опасностите, свързани с дигитален свят, особено тези, генерирани от свръхсексуализацията на обществото. Възможностите и рискове на информационни и комуникационни технологии следва да бъдат включени във всички учебни програми.

Следващият международен документ с регионален обхват, който криминализира он-лайн сексуалните посегателства срещу деца е Директивата 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г, която бе транспонирана в българското законодателство през 2015 г. С нейното приемане бяха направени редица промени в Наказателния кодекс (НК), от които отношение към он-лайн сексуалните престъпления срещу деца имат:

- допълнени дефиниции „порнографски материал“ и „порнографско представление“ в НК

- нов чл. 158б в НК, предвиждащ въвеждането на правна възможност на извършител на престъпления по чл. 149-157 или чл. 158а, да се налага наказание лишаване от право да се заема определена държавна или обществена длъжност, или наказание лишаване от право да се упражнява определена професия или дейност.

- С направените изменения и допълнения в чл. 159 думите „интернет“ и „компютърна система“ се замениха с „информационна или съобщителна технология“, с което бяха обхванати правилно и точно всички възможни технологии, посредством които могат да бъдат извършени предвидените в цитираните алинеи деяния. Създаде се и нова ал. 7, посредством която се инкриминира съзнателното осъществяване на достъп, чрез информационна или съобщителна технология, до порнографски материал, за създаването на който е използвано лице, ненавършило 18-годишна възраст, или лице, което изглежда като такова. На следващо място се създаде и нова ал. 8, предвиждаща възможност за съда да наложи и лишаване от право по чл. 37, ал. 1, т. 6 или 7 от НК, заедно със съответното наказание по предходните алинеи, в зависимост от конкретното извършено деяние.

Поради скорошното приемане на тези промени, все още няма обратна информация за проблеми при прилагането им.

По данни на Държавна агенция за закрила на детето през 2015 г. експертите на Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ са работили по 2490 бр. преписки, от които от предходни месеци и години са 1133 бр.

Регистрирани и обработени са 1357 броя нови преписки, от тях най-високи дял касаят различните форми на насилие над деца – 412 бр. Водещи в тях са преписките за упражнено физическо насилие – 145 случая, психическо насилие – 100 случая, системен отказ от полагане на грижи или незачитане на основни нужди на детето от страна на неговите родители (неглижиране) – 112 случая, сексуално насилие или

блудство с дете – 55 бр. преписки, една от които е случай на трафик, с цел сексуална експлоатация. Сигналите са за деца отглеждани в семейна среда или в специализирани институции, спрямо които е упражнявано физическо насилие от страна на персонала или други деца, насилие в училище и детска градина, в т. ч. използване на неприемливи методи на възпитание от страна на персонала, както и психическо или физическо насилие от родител или съжителстващо лице, negliжиране, а също и сигнали за сексуално насилие в и извън семейна среда. В 10 от случаите е постъпила обратна информация, че е задействан Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция.

В България все още регулацията на електронните медии не е достатъчно добре развита, а и самите доставчици на електронни услуги и електронни медии не са достатъчно добре обучени. Центърът за безопасен интернет и звеното за киберпрестъпления към МВР са най-видимите актьори в борбата срещу он-лайн посегателствата над деца. Центърът разчита на финансиране от ЕК, което с всяка година намалява, тъй като страните-членки на ЕС следва да поемат този ангажимент. Образователната система все още не припознава он-лайн безопасността като риск, който трябва да се превенира, следователно това не е включено в учебната програма и няма подготвени учители.

Необходимостта от предприемане на действия за превръщането на интернет в по-безопасно място за децата нараства, в отговор на новите начини на използване на технологията.

Родителите на децата не могат да окажат необходимата подкрепа на собствените си деца, тъй като те не са имали подобен житейски опит. Съществуват приложения за он-лайн защита, но те са малко известни и в повечето случаи са за компютри и не обхващат мобилните технологии.

Необходими са и съответните изменения в действащата нормативна уредба, като се предвиди разпоредба, която да задължава обектите, които пряко работят с деца – училища, социални услуги за деца, специализирани институции, да инсталират софтуерна програма за по-безопасен интернет, която да защитава малолетните и непълнолетните от злоупотреби, извършвани онлайн или чрез средствата за мобилна комуникация. В периода 2009г. – 2013г. ЕС беше заложил създаването на такава програма, която:

- Ограничава незаконното съдържание и се бори с общественоопасното онлайн поведение: дейности за осигуряване на обществен достъп до национални точки за контакт за съобщаване на незаконно онлайн съдържание и общественоопасно поведение, съсредоточавайки се особено в областта на материалите, съдържащи сексуално посегателство върху деца, както и ухажването на деца със сексуална цел.

- Осигурява обществената информираност: дейности, чиито обект са децата, техните родители и учители. Насърчаване на мултипликационния ефект чрез обмен на най-добрите практики в мрежата от национални центрове за информация. Подкрепа за точките за контакт, където родители и деца могат да получат съвет за онлайн безопасност.

- Допринася за по-безопасна онлайн среда: насърчаване на инициативи за саморегулиране в тази област. Стимулиране на ангажирането на децата и младите хора в процеса на създаване на по-безопасна онлайн среда, по-специално чрез младежки групи.

Най-успешният начин за намаляване на он-лайн сексуалната злоупотреба с деца е превенцията. Все още обаче в училище под «Интернет безопасност» се разбира «инсталиране на анти-вирусна програма». Интернет е съвсем различен свят, но за малките деца той е толкова реален, колкото и материалния свят за възрастните. Както учим децата как да пресичат правилно или да се предпазват от злополуки, по същия

начин в учебното съдържание следва да се включи задължително и превенция на он-лайн опасностите, включително сексуална злоупотреба с деца.

Интернет предлага огромни възможности на всички. Мнозина обаче все още не подозират неговата тъмна страна — от „порнографски материали до сексуалното ухажорство от педофили в интернет”. Надявам се и призовавам всички отговорни лица да спомогнат за това интернет да стане по-безопасно място и за най-беззащитните в обществото ни. В днешната дигитална ера, знанието как да се избягват интернет клопките представлява ценно житейско умение, което всички млади хора трябва да притежават. За тази цел е нужно да разпространим призива за по-безопасен интернет сред учителите и родителите, както и сред самите деца. Необходимостта от промяна на действащото законодателство така, че нашите деца да бъдат защитени в максимална степен от посегателства и да бъдат гарантирани техните права е **наложителна**.

Приложение:

1. Съотносими текстове от НК

**ЕВА ЖЕ
ПРЕДСІ**

Съотносими текстове от НК

В Българския наказателен кодекс он-лайн сексуалните пресъпления срещу деца са криминализирани в няколко състава:

Чл. 155а. (Нов - ДВ, бр. 38 от 2007 г., изм. - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) (1) Който чрез информационна или съобщителна технология или по друг начин предоставя или събира информация за лице, ненавършило 18-годишна възраст, за да се установи контакт с него за извършване на блудствено действие, съвкупление, полово сношение, проституция, за създаване на порнографски материал или за участие в порнографско представление, се наказва с лишаване от свобода от една до шест години и с глоба от пет хиляди до десет хиляди лева.

(2) Наказанието по ал. 1 се налага и на онзи, който чрез информационна или съобщителна технология или по друг начин установи контакт с лице, ненавършило 14-годишна възраст, с цел извършване на блудствено действие, съвкупление, полово сношение, за създаване на порнографски материал или за участие в порнографско представление.

Чл. 155б. (1) (Нов - ДВ, бр. 27 от 2009 г., предишен текст на чл. 155б, изм. - ДВ, бр. 26 от 2010 г.) Който склонява лице, ненавършило 14-годишна възраст, да участва или да наблюдава действителни, виртуални или симулирани полови сношения между лица от еднакъв или различен пол или похотливо показване на човешки полови органи, содомия, мастурбация, сексуален садизъм или мазохизъм, се наказва с лишаване от свобода до пет години.

(2) (Нова - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) Когато деянието по ал. 1 е извършено:

1. чрез употреба на сила или заплашване;
2. чрез използване на положение на зависимост или надзор;
3. от две или повече лица, сговорили се предварително;
4. повторно, наказанието е лишаване от свобода от две до десет години.

Чл. 155в. (Нов - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) Който чрез употреба на сила или заплашване, или чрез използване на положение на зависимост или надзор склонява непълнолетно лице да участва в действително, виртуално или симулирано блудствено действие, съвкупление, полово сношение, включително содомия, мастурбация, сексуален садизъм или мазохизъм, както и за похотливо показване на човешки полови органи, се наказва с лишаване от свобода до пет години.

Чл. 159. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 38 от 2007 г.) Който създава, излага, представя, излъчва, предлага, продава, дава под наем или по друг начин разпространява порнографски материал, се наказва с лишаване от свобода до една година и глоба от хиляда до три хиляди лева.

(2) (Нова - ДВ, бр. 38 от 2007 г., доп. - ДВ, бр. 27 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) Който разпространява чрез информационна или съобщителна технология или по друг подобен начин порнографски материал, се наказва с лишаване от свобода до две години и глоба от хиляда до три хиляди лева.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 38 от 2007 г.) Който излага, представя, предлага, продава, дава под наем или по друг начин разпространява порнографски материал на лице, ненавършило 16 години, се наказва с лишаване от свобода до три години и глоба до пет хиляди лева.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 75 от 2006 г., в сила от 13.10.2006 г., предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 38 от 2007 г., изм. - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) За деянието по ал. 1 - 3 наказанието е лишаване от свобода до шест години и глоба до осем хиляди лева, когато:

1. за създаването на порнографския материал е използвано лице, ненавършило 18-годишна възраст, или лице, което изглежда като такова;
2. за създаването на порнографския материал е използвано лице, което не разбира свойството или значението на извършеното;
3. е извършено от две или повече лица;
4. е извършено повторно.

(5) (Предишна ал. 4, изм. - ДВ, бр. 38 от 2007 г.) Когато деянието по ал. 1 - 4 е извършено по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група, наказанието е лишаване от свобода от две до осем години и глоба до десет хиляди лева, като съдът може да постанови и конфискация на част или на цялото имущество на дееца.

(6) (Предишна ал. 5, изм. - ДВ, бр. 38 от 2007 г., изм. - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) Който държи или набавя за себе си или за друго чрез информационна или съобщителна технология или по друг начин порнографски материал, за създаването на който е използвано лице, ненавършило 18 години, или лице, което изглежда като такова, се наказва с лишаване от свобода до една година и с глоба до две хиляди лева.

(7) (Нова - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) Наказанието по ал. 6 се налага и на онзи, който чрез информационна или съобщителна технология съзнателно осъществи достъп до порнографски материал, за създаването на който е използвано лице, ненавършило 18-годишна възраст, или лице, което изглежда като такова.

(8) (Нова - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) В случаите по ал. 1 - 7 съдът може да наложи и лишаване от право по чл. 37, ал. 1, т. 6 или 7.

(9) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 38 от 2007 г., предишна ал. 7 - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) Предметът на престъплението се отнема в полза на държавата, а ако липсва или е отчужден, се присъжда неговата равностойност.

Допълнителни и заключителни разпоредби:

28. (нова - ДВ, бр. 38 от 2007 г., изм. - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) "Порнографски материал" е изготвен по какъвто и да е начин, неприличен, неприемлив или несъвместим с обществения морал материал, чието съдържание изобразява реално или симулирано блудствено действие, съвкупление, полово сношение, включително содомия, мастурбация, сексуален садизъм или мазохизъм, както и похотливо показване на половите органи на лице.

.....
30. (нова - ДВ, бр. 74 от 2015 г.) "Порнографско представление" е представяне на живо или в реално време пред друго на похотливо показване на половите органи на лице, ненавършило 18-годишна възраст, или на участието на такова лице в реално или симулирано блудствено действие, съвкупление, полово сношение, включително содомия, мастурбация, сексуален садизъм или мазохизъм.